

طرح پیشنهادی پایگاه اطلاعاتی طرح‌های پژوهشی

(با تاکید بر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی)*

سیده محبوبه موسوی رستم**

و بهم پیوستن هماهنگ این بانکها منجر به ایجاد نظام اطلاعات ملی کشور و در نهایت تلفیق با بانک‌های اطلاعاتی جهانی خواهد شد.

طرح‌های پژوهشی

طرح‌های پژوهشی معمولاً با نظارت کلی سازمانها و توسط محققان مجرب اجرا می‌شود. طرح پژوهشی که مراحل معمول خود را پیموده و پایان یافته باشد در قالب گزارش تفصیلی تدوین و ارائه می‌شود. این طرح‌ها به نتایجی منتهی می‌شوند که اطلاع از آنها برای سایر محققان دارای اهمیت است. آگاهی از وجود چنین طرح‌هایی تا بدان حد حائز اهمیت است که در بسیاری از کشورها، محلی به نام بانک اطلاعاتی طرح‌های در حال اجرا تاسیس شده است، تا محققان هم از آنچه در مرحله بررسی و مطالعه است آگاه شوند و هم از دوباره کاری‌های احتمالی پرهیز کنند. بخش عمده‌ای از تحقیقات و پیشرفت‌های علمی بصورت گزارش نوشته می‌شوند. بعضی از گزارش‌ها به گونه ای هستند که هر فرد علاقه‌مندی می‌تواند آشکارا از آنها استفاده کند. اما اگر محتوای طرح‌ها دارای ارزش تجاری و یا نظامی باشد، فقط افراد خاص و محدودی می‌توانند از آنها استفاده کنند. بیشتر اطلاعاتی که در ابتدا به صورت گزارش انتشار می‌یابند، بعدها به شکل مقاله در مجلات علمی یا به شکل تک نگاشتها منتشر می‌شوند.

طرح‌های پژوهشی معمولاً برای اهداف زیر انجام می‌گیرند:

- فراهم کردن مقدمات یا حل مسائل و مشکلات اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- تعدیل و تطبیق تکنولوژی پیشرفته با شرایط فرهنگی، اقتصادی و اقلیمی
- ایجاد یا توسعه تکنولوژی
- پژوهش‌هایی که انجام آن شروع پژوهش‌های دیگر را تسهیل کند.
- پژوهش‌هایی که به بالا بردن توان علمی و سطح دانش اجتماعی کمک کند.

اطلاعات از بانکهای اطلاعاتی در سراسر جهان از طریق ماهواره‌ها، اشاعه اطلاعات دانش مدون بشر را سریعتر ساخته است. امکان استفاده از اطلاعات به کمک ابزار ارتباطات راه دور، فناوری رایانه و مدیریت نظام‌های اطلاع‌رسانی، پژوهشگران را در تهیه و تدوین برنامه‌های مطالعاتی و چگونگی انتخاب روشهای دریافت اطلاعات دقیق و در نتیجه تصمیم‌گیری‌های صحیح یاری می‌دهد. (جعفرنژاد، ۱۳۷۹)

توسعه و پیشرفت هر کشوری در زمینه‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی و سیاسی به استفاده صحیح از اطلاعات جدیدتر وابسته است. بدیهی است جوامعی از اقتدار برخوردارند که توسعه علمی و پژوهش‌های گسترده داشته باشند و این امر از تدوین برنامه‌های موزون و آینده‌نگر منتج می‌شود. در کشور ما مقوله پژوهش، تاکنون از جایگاه ارزنده‌ای در حل مسائل و مشکلات علمی و اجرایی برخوردار نبوده است. گرچه کمبود تجهیزات و صنایع، نیروی انسانی متخصص، بودجه و... بخشی از مشکلات اساسی نهادهای پژوهشی است، نکته مهم دیگر چگونگی استفاده از همین امکانات محدود است. عدم سازماندهی منابع در مراکز اطلاعاتی و تحقیقاتی از جمله کتابخانه‌های تخصصی مانع از دستیابی محققان به اطلاعات مفید می‌گردد و در نتیجه از جامعیت و کیفیت تحقیقات کاسته می‌شود. در بسیاری از موارد عدم آگاهی از طرح‌های تحقیقاتی موجود در مراکز اطلاعاتی باعث دوباره کاری‌های بیهوده و صرف هزینه‌های گزاف و دلسردی محققان شده است که طبعاً سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز از این امر مستثنی نیست.

یکی از عوامل موثر برای هموارسازی و بهبود کیفیت تحقیق و پژوهش، ارائه خدمات اطلاعاتی پژوهشی است. یک بانک اطلاعاتی پژوهشی می‌تواند طیف گسترده‌ای از اطلاعات تخصصی مورد نیاز هر محقق را به‌طور مستقیم در دسترس قرار دهد. راه‌اندازی بانکهای اطلاعاتی مختلف در کشور

چکیده

هدف مقاله پیشنهاد طراحی پایگاه اطلاعاتی بمنظور سازماندهی، ذخیره و بازیابی اطلاعات مربوط به طرح‌های پژوهشی است، تا با ذخیره و اشاعه مناسب اطلاعات آنها، از انجام طرح‌های موازی و دوباره‌کاری جلوگیری شده و به محققان اطلاع‌رسانی شود.

بدین منظور به مطالعه موردی شش پایگاه اطلاعاتی طرح پژوهشی در سازمانهای مختلف (سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، سازمان توانیر، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی، مرکز مطالعات مدیریت و بهره‌وری ایران) با طراحی چک لیستی حاوی ۲۵ سؤال اقدام شد.

پس براساس روش علمی با توجه به ویژگی‌ها و فیله‌های در نظر گرفته شده توسط شش پایگاه مورد مطالعه و با استفاده از تجربیات متخصصان کتابداری و نیز نیاز محققان، فیله‌ها و ویژگی‌هایی در نظر گرفته و به غنی‌سازی پیشینه کتابشناختی طرح پژوهشی، پیشنهاد طرح شماره رده‌بندی، طراحی کاربرگه مناسب برای ورود اطلاعات و پیشنهاد نرم‌افزار مناسب برای تعریف پایگاه اطلاعات پرداخته شد. بانک اطلاعات و کاربرگه پیشنهاد شده با در نظر گرفتن امکانات نرم‌افزار سیمرغ طراحی شده است. لازم به ذکر است که این پایگاه برای طرح‌های پژوهشی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی پیشنهاد شده است ولی قابل استفاده برای طرح‌های پژوهشی همه ارگانها و در نهایت بانک اطلاعاتی ملی طرح‌های پژوهشی است.

مقدمه

پیشرفت دانش و فناوری‌های نوین و رشد صنعت اطلاع‌رسانی در دو دهه اخیر باعث به‌کارگیری ابزار و روش‌های جدید در بخش‌های مختلف کتابداری و اطلاع‌رسانی و ابداع انواع سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای رایانه‌ای و توسعه شبکه‌های ارتباطی شده است. استفاده از شبکه جهانی و دریافت

* مقاله حاضر، نتیجه پایان نامه اینجانب در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی مقطع کارشناسی ارشد با عنوان "طرح پیشنهادی پایگاه اطلاعاتی طرح‌های پژوهشی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور" است.

** دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، دانشکده علوم انسانی

اهمیت طرح های پژوهشی در این نکته خلاصه می شود که همه امکانات اعم از نیروی انسانی، موسسات پژوهشی، تجهیزات پژوهشی و اعتبارات پژوهشی برای انجام پژوهش تدارک دیده می شوند. مهمترین نقش بانک داده های طرحهای پژوهشی آگاهی دادن درباره نتایج تحقیقات و جلوگیری از دوباره کاری ها است.

پایگاههای اطلاعاتی

یکی از مهمترین مسائل در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی طراحی و ایجاد پایگاههای مورد نیاز است و این مسئله تحت تاثیر اهداف و وظایف سازمان متبوع و نیاز کاربران اطلاعاتی آن می باشد. بیشتر این عملیات معطوف به سازماندهی یا پردازش اطلاعات است که پس از گردآوری مدارک شروع و در نهایت منجر به تولید پایگاهها و بانکهای اطلاعاتی متنوع می گردد.

پردازش دادهها بصورت پایگاههای اطلاعاتی می تواند نیازهای مبرم مراکز اسناد و کتابخانهها را برای خدمات بهتر به کاربران برآورده سازد و این امکان را می دهد که اطلاعات خود را به صورت مجتمع مورد پردازش قرار دهند و از تکرار دادهها و اطلاعات روی فایلها و پروندههای مختلف و جدا از هم جلوگیری نمایند.

مفاهیم پایه پایگاههای اطلاعاتی

داده: داده عبارت است از مقادیر صفات خاصه انواع موجودیتها (کاوسی فر، ۱۳۸۴)

نمایشی از واقعیتها، معلومات، مفاهیم، رویدادها یا پدیده ها به گونه ای صوری و مناسب جهت برقراری ارتباط، تفسیر یا پردازش توسط انسان یا ماشین، داده نامیده می شود. (جعفرنژاد، ۱۳۷۹)

نوع موجودیت: مفهوم کلی یک پدیده، شیء و یا فرد که در مورد آنها می خواهیم اطلاع داشته باشیم. (کاوسی فر، ۱۳۸۴)

صفت خاصه: ویژگی جداساز یک نوع موجودیت از نوع دیگر را می گویند. (کاوسی فر، ۱۳۸۴)

اطلاعات: مفهوم دادهها به شکلی که توسط مردم تفسیر می گردد. دادهها از حقایق تشکیل می شوند وقتی در عمل مفهومی را به گیرنده می رسانند بعنوان اطلاعات مطرح می شوند. (کاوسی فر، ۱۳۷۷)

فیلد: فیلد یا میدان که عنصر دادهها نیز نامیده می شود. پایین ترین سطح یک واحد منطقی در سلسله مراتب دادهها اطلاعات می باشد. مثلاً یک کاراکتر مانند "س" دارای مفهوم کمی است. ولی

وقتی کاراکترها با هم ترکیب می شوند و نامی را نظیر عباس به وجود می آورند، یک واحد منطقی را تشکیل می دهند. (صادقی، ۲۰)

رکورد: یک ساختار داده ای است که مجموعه ای از فیلدها (عناصر) با نامها و انواع دادهای مجزا می باشد. (کاوسی، ۱۳۷۷)

فایل: یک فایل یا پرونده مجموعه ای از رکوردها یا سابقه های به هم مرتبط است. (کاوسی، ۱۳۷۷)

مجموعه کامل و نام گذاری شده ای از اطلاعات داده های مورد استفاده یک برنامه یا یک سند تهیه شده بوسیله کاربر، فایل واحد اصلی ذخیره سازی است که امکان تشخیص یک سری از اطلاعات نسبت به بقیه را برای کامپیوتر فراهم می سازد.

تعریف پایگاه اطلاعاتی

پایگاه اطلاعات: مجموعه ای است از داده های ذخیره شده^۱ و پایا، به صورت مجتمع (یکپارچه)^۲ (نه لزوماً همیشه بطور فیزیکی، بلکه حداقل بطور منطقی)، بهم مرتبط، حتی الامکان با کمترین افزونگی^۳، دارای یک ساختار منطقی مبتنی بر یک مدل دادهای^۴ و توصیف شده بویژه در محیطی انتزاعی یعنی در چارچوب همان مدل دادهای، تحت مدیریت یک سیستم کنترل متمرکز^۵، مورد استفاده یک یا چند کاربر از یک (یا بیش از یک) سیستم کاربردی، بطور همزمان^۶ و اشتراکی^۷ (روحانی رانکوهی، ۱۳۸۳، ص ۱۸)

در این تعریف واژههایی به کار رفته که در مورد آنها توضیحات مختصری داده می شود:

الف - داده های مجتمع و یکپارچه^۱
(هدایت فر، ۱۳۸۰، ص ۳۲)

یعنی کل داده های عملیاتی محیط مورد نظر کاربران مختلف، در کادر یک ساختار مشخص، به صورت یکجا ذخیره باشد. مجتمع بودن یعنی اینکه پراکندگی در ذخیره سازی داده های محیط وجود نداشته باشد.

ب - محیط عملیاتی (کاوسی فر، ۱۳۸۴)

اگر ما مجموعه ای از موجودیتها را در نظر بگیریم به آن مجموعه، محیط عملیاتی می گویند. محیط عملیاتی براساس نوع برنامه ای که قرار است ایجاد کنیم، تغییر می کند. اگر بخواهیم برنامه کتابخانه بنویسیم موجودیت ما کتاب و محیط عملیاتی ما کتابخانه است.

ارتباط موجودیتها: محیط عملیاتی هر چیزی که باشد موجودیتهای آن با هم ارتباطاتی دارند. به عنوان مثال بین کتاب و مراجعان ارتباطاتی وجود

دارد که دانستن این ارتباطات در طراحی بانک نقش حیاتی دارند. تشخیص موجودیت های یک محیط عملیاتی و تعیین ارتباطات بین آنها از مهمترین وظایف یک طراح بانک اطلاعاتی می باشد. تعیین درست این ارتباطات نقش به سزایی در کارایی سیستم و بانک طراحی شده دارد.

ج - حداقل افزونگی:

با استفاده از روش پردازش پایگاه دادهها، تکرار دادهها و افزایش آن به حداقل می رسد. (هدایت فر، ۱۳۸۰، ص ۳۲)

به عنوان مثال هر بخش کتابخانه به اطلاعات خاصی از کتاب نیاز دارد. اگر بخواهیم اطلاعات کتابشناختی مربوط به یک کتاب را در سه جای مختلف در فایل ذخیره کنیم، نظام از حالت مجتمع بودن خارج می شود و اگر بخواهیم این اطلاعات را در یکجا ذخیره کنیم، ولی مثلاً عنوان کتاب سه بار تکرار شود، این افزونگی است. هدف پایگاه دادهها این است که تا حد امکان، اطلاعات فقط یکبار ذخیره شود. (جعفرنژاد، ۱۳۷۹، ص ۲۹)

د - اشتراکی و همزمان: به این معنی که کاربران مختلف می توانند به طور همزمان با پایگاه کار کنند.

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور براساس مصوبه هشتاد و ششمین جلسه شورای اداری (در تاریخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۱) به منظور تحقق مطلوب وظایف و اختیارات رئیس جمهوری موضوع اصل ۱۲۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تأمین یکپارچگی در مدیریت کلان و فراهم کردن زمینه تحقق مطلوب برنامه توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی کشور از ادغام دو سازمان برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور تشکیل شد و فعالیت های خود را از تیر ماه سال ۱۳۷۹ آغاز کرد.

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور متشکل از ریاست (که سمت معاونت رئیس جمهور را نیز بر عهده دارد)، ۹ معاونت و ۴۱ مرکز، دفتر و اداره کل در زیر مجموعه معاونت ها و حوزه ریاست سازمان، ۳۰ سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان، ۱۰ شورای مربوط و ۳ واحد وابسته است.

اهداف و وظایف سازمان عبارتند از:

- ۱- برنامه ریزی، ۲- بودجه ریزی، ۳- نظارت و ارزیابی، ۴- امور فنی، ۵- امور انفورماتیک، ۶- امور استخدامی، ۷- امور تشکیلات و روش ها.

خلاصه یافته‌ها

به منظور ارائه طرح پیشنهادی به مطالعه، ارزیابی و بررسی پایگاه طرح‌های پژوهشی سازمان‌هایی که در این زمینه کار کرده، قابل قبول و معتبر هستند پرداخته شد تا از تجربه و عملکرد آنها برای طراحی پایگاه استفاده شود. پایگاه‌های سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی، مرکز مطالعات مدیریت و بهره‌وری ایران برای این بررسی انتخاب شدند.

بدین منظور چک لیستی حاوی ۲۵ سؤال (پیوست ۱) طراحی گردید. ۷ سؤال مربوط به سازماندهی، ۷ سؤال مربوط به درون‌داد جستجو، ۸ سؤال در زمینه برونداد جستجو و نمایش اطلاعات و ۲ سؤال در زمینه دسترس پذیری و ۱ سؤال در زمینه اطلاعات مربوط به هر پیشینه کتابشناختی طرح شده است. پس از مطالعه و بررسی پایگاه‌ها، نتایج با استفاده از آمار توصیفی جمع‌بندی و در قالب جدول ارائه و در نهایت از نکات مثبت آنها برای طراحی پایگاه استفاده شد.

یک پایگاه ماهانه، یک پایگاه سالانه و دو پایگاه در زمان نیاز به روزآمدسازی اطلاعات اهتمام می‌ورزند. با استناد به سئوالات فوق پایگاه گزارش طرح‌های تحقیقاتی مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی دارای بهترین شرایط سازماندهی طرح‌ها نسبت به ۵ پایگاه دیگر است.

جدول شماره ۲: سئوالات مربوط به بررسی درون‌داد جستجو در شش پایگاه منتخب

سئوالات	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران/ پایگاه طرح‌های تحقیقاتی فارسی	سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی/ پایگاه پروژه	سازمان توتی‌سرا/ پایگاه طرح‌های تحقیقاتی	مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران/ پایگاه گزارش طرح‌های تحقیقاتی	مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی/ پایگاه پروژه‌های مرکز	مرکز مطالعات مدیریت و بهره‌وری ایران/ پایگاه
امکان جستجو در پایگاه	بلی	بلی	بلی	بلی	بلی	بلی
امکان جستجو با کلید واژه (عنوان، موضوع، ...)	بلی	بلی	بلی	بلی	بلی	خیر
وجود گزینه جستجوی پیشرفته	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
امکان استفاده از عملگرهای بولی (AND, OR, NOT)	AND, OR, NOT	AND, OR, NOT	AND, OR, NOT	AND, OR, NOT	AND, OR, NOT	AND, OR, NOT
امکان استفاده از محدودیت‌های مناسب (سال، نوع مدرک، ...)	بلی	خیر	خیر	بلی	بلی	خیر
وجود مساحت، یکپارگی و تطبیق برای جستجو	بلی	بلی	تاحدودی	تاحدودی	بلی	خیر
پیش‌بینی اطلاعات از عنوان پیشنهادی	خیر	خیر	خیر	بلی	خیر	خیر

جدول شماره ۱: سئوالات مربوط به سازماندهی طرح‌های پژوهشی در ۶ پایگاه منتخب

سئوالات	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران/ پایگاه طرح‌های تحقیقاتی فارسی	سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی/ پایگاه پروژه	سازمان توتی‌سرا/ پایگاه طرح‌های تحقیقاتی	مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران/ پایگاه گزارش طرح‌های تحقیقاتی	مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی/ پایگاه پروژه‌های مرکز	مرکز مطالعات مدیریت و بهره‌وری ایران/ پایگاه
انواع سازماندهی	بلی	خیر	بلی	بلی	بلی	خیر
استفاده از زبان کنترل شده در سازماندهی منابع	خیر	خیر	بلی	بلی	بلی	خیر
استفاده از کلید واژه برای جستجوی آزاد در متن	خیر	خیر	خیر	بلی	بلی	خیر
مستند بودن اطلاعات (اسمی، تلفظ، ...)	خیر	خیر	بلی	بلی	بلی	خیر
صحت گرامری و املائی	بلی	بلی	بلی	بلی	بلی	بلی
دسترسی به چکیده طرح‌ها	تاحدودی	خیر	بلی	بلی	بلی	تاحدودی
دسترسی به متن کامل	خیر	خیر	خیر	بلی	بلی	خیر
دوره روزآمد سازی منابع	متنکر	متنکر	در صورت نیاز	سالانه	در صورت نیاز	مداوم

در جدول شماره ۲ درون‌داد جستجو در پایگاه‌های مورد نظر با طرح ۷ سؤال مورد بررسی قرار گرفت.

همانطور که می‌بینیم در هر ۶ پایگاه امکان جستجو وجود دارد. تنها در پایگاه پروژه‌های مرکز مطالعات مدیریت و بهره‌وری ایران، امکان جستجو با کلید واژه وجود ندارد.

در ۳ پایگاه گزینه جستجوی پیشرفته وجود دارد و در ۳ پایگاه دیگر وجود ندارد. امکان استفاده از عملگرهای بولی در ۴ پایگاه وجود دارد.

در زمینه استفاده از محدودگرهای مناسب هنگام جستجو پایگاه مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی و سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران این امکان را دارند.

ساختار یکدست و منطقی برای جستجو، در ۳ پایگاه دیده می‌شود. ۲ پایگاه تا حدودی این ساختار منطقی را ایجاد کرده است. و در یک پایگاه این ساختار منطقی وجود ندارد.

تنها مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران اصطلاحنامه برای راهنمایی کاربر در نظر گرفته است که البته به نظر نمی‌رسد کمک زیادی بنماید، زیرا تنها از اصطلاحنامه فنی - مهندسی استفاده کرده است. در نتیجه موضوعات دیگر را تحت پوشش قرار نمی‌دهد.

در زمینه شرایط درون‌داد جستجو، مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی و سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران در سطح بالاتری نسبت به بقیه قرار دارند که از نرم افزار سیمرغ برای ایجاد پایگاه طرح‌ها استفاده کرده‌اند.

به منظور بررسی برونداد و نمایش اطلاعات ۸ سؤال در نظر گرفته شد که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌کنیم.

همانطور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، به منظور بررسی سازماندهی منابع در ۶ پایگاه مورد نظر، ۷ سؤال در نظر گرفته شد. برای پاسخگویی به سئوالات مورد نظر از گزینه‌های (بلی، خیر، تا حدودی) استفاده شده است. سؤال ۱: سه پایگاه از اصطلاحنامه برای نمایه سازی استفاده کرده‌اند و ۳ پایگاه دیگر از زبان کنترل شده استفاده نکرده‌اند.

سؤال ۲: دو پایگاه از کلید واژه برای جستجوی آزاد در متن استفاده کرده‌اند. ۴ پایگاه از زبان طبیعی استفاده نکرده‌اند.

سؤال ۳: دو پایگاه اطلاعات مربوط به اسامی، تلفظ و ... را مستند کرده‌اند. ۴ پایگاه این کار را انجام نداده‌اند.

سؤال ۴: غلط‌های دستوری و املائی تنها در مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران دیده شد.

سؤال ۵: دسترسی به چکیده طرح‌ها در ۳ مورد امکانپذیر نیست. در یک پایگاه امکانپذیر است. در ۲ پایگاه دیگر، برخی رکوردها شامل اطلاعات چکیده و برخی دیگر فاقد چکیده هستند.

سؤال ۶: دسترسی به متن کامل در پایگاه گزارش طرح‌های تحقیقاتی کشاورزی مرکز اطلاعات و مدارک کشاورزی به فرمت pdf امکانپذیر است.

سؤال ۷: دوره روزآمد سازی پایگاه را نشان می‌دهد که دو پایگاه هفتگی،

جدول شماره ۳: سئوالات مربوط به بررسی پرونداد جستجو و نمایش اطلاعات در ۶ پایگاه منتخب

نام سازمان	نام پایگاه	نام پایگاه	نام پایگاه	نام پایگاه	نام پایگاه	سئوالات
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	ع. پرونداد جستجو و نمایش اطلاعات
سازمان تحقیقات و آموزش عالی	پایگاه کنفرانس های علمی	سازمان تحقیقات و آموزش عالی	پایگاه کنفرانس های علمی	سازمان تحقیقات و آموزش عالی	پایگاه کنفرانس های علمی	ارتباط نسبتاً زیاد نتایج جستجو با موضوع مورد نظر
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	جامعیت و مانعیت بازاریابی
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	استفاده از شیوه های مختلف نمایش اطلاعات
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	قابلیت مرور رکورد به رکورد نتایج بازاریابی شده
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	امکان مرتب کردن پرونده‌ها (بر اساس تاریخ نشر، نویسنده ...)
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	تولایی چاپ از نتایج و چکیده
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	امکان ذخیره سازی نتایج
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	پایگاه گسترش طرح های پژوهشی	امکان ارسال نتایج از طریق پست الکترونیک

- در همه پایگاه ها نتایج جستجو ارتباط نسبتاً خوبی با موضوع جستجو شده داشتند.

- در ۳ پایگاه به دلیل عدم نمایه سازی، نتایج جستجو از سطح مانعیت و جامعیت پایینی برخوردار هستند.

- استفاده از شیوه های مختلف نمایش اطلاعات: این امکان در پایگاه مرکز اطلاعات و مدارک کشاورزی و سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران وجود دارد. نرم افزار مورد استفاده در این دو پایگاه سیمرغ است که امکان نمایش نتایج به فرمت کامل (پرچسب دار)، نمایش تخصصی، فرمت فهرست‌برگه و نمایش خلاصه (لیستی) را دارد.

- قابلیت مرور رکورد به رکورد نتایج در ۳ پایگاه وجود دارد و ۳ پایگاه فاقد این قابلیت می باشد.

- امکان مرتب کردن پرونده‌ها در ۲ پایگاه وجود دارد.

- توانایی چاپ از نتایج در همه این پایگاه‌ها وجود دارد.

- امکان ذخیره سازی نتایج در ۳ پایگاه وجود دارد.

- توانایی ارسال نتایج از طریق پست الکترونیکی تنها در پایگاه مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران وجود دارد.

از نظر پرونداد و نمایش اطلاعات مرکز اطلاعات و مدارک کشاورزی در ردیف اول نسبت به ۵ پایگاه دیگر قرار دارد.

جدول شماره ۴ عناصر موجود در کاربرد ورود اطلاعات شش پایگاه موردنظر طرح‌های پژوهشی را در شش پایگاه مورد نظر نشان می دهد.

جدول شماره ۴: عناصر موجود در کاربرد ورود اطلاعات شش پایگاه موردنظر

نام سازمان	فیلدهای در نظر گرفته شده برای اطلاعات مربوط به هر رکورد در ۶ پایگاه منتخب
سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	کد طرح / شماره بازاریابی / عنوان طرح / زمینه موضوعی / مشخصات ظاهری / مجریان طرح / همکاران / ناظران طرح / محل اجرا / سرمایه گذاران / تاریخ خاتمه طرح / تاریخ خاتمه گزارش / چکیده / پادداشت / شماره ثبت / مشخصات به لاتین
سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی	عنوان تحقیق به فارسی / عنوان تحقیق به انگلیسی / آگوسته و مرکز ملی / استان / نوع تحقیق / مجری / مجری مسئول / واحد اجرای پروژه / محل اجرای پروژه / تاریخ شروع پیشنهادی / مدت اجرای پیشنهادی / کل اعتبار پیشنهادی / طرح یا پروژه / چکیده پروژه / پیشنهادی / واحدهای درگیر در پروژه / وضعیت پروژه
سازمان نوآوری	شماره مدرک / نوع مدرک / شماره راهنما / عنوان / مجری طرح / سایر همکاران / ناظر طرح / محل اجرای طرح / ناشر / تاریخ شروع / توصیفگر / محل نگهداری / شماره ثبت / شماره مجله / وضعیت.
مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارفرما (دولتی / غیردولتی) / عنوان طرح / میزان پیشرفت کار / نتیجه / اهداف / سئوالات / طرح موضوع / تاریخ اجرای طرح / محل نگهداری گزارش / مجری (افراد) / مجری (سازمان) / نوع طرح / کلید واژه / کلید واژه معادل لاتین / چکیده / شماره کنترل / شماره سریال / رشته / تامین کننده اعتبار / زبان
مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی	شماره سند / پدید آور(ان) / مجری / همکار / عنوان / فروست (شماره ثبت / شماره طرح / شماره نامه) / توصیفگر / محل نشر / ناشر / سال نشر / متن کامل گزارش.
مرکز مطالعات مدیریت اجرایی ایران	عنوان طرح / مجری / پژوهشگر / کارفرما / تاریخ شروع قرارداد / تاریخ خاتمه قرارداد / همکاران پروژه / وضعیت پروژه / چکیده.

دسترسی پذیری

در ۶ پایگاه مورد مطالعه امکان دسترسی به پایگاه طرح‌های پژوهشی از طریق شبکه داخلی و شبکه اینترنت وجود دارد.

در ادامه به منظور سازماندهی و ذخیره و بازاریابی مناسب‌تر اطلاعات به ارائه پیشنهاداتی درخصوص به کارگیری فهرست‌های رایانه‌ای و غنی‌سازی پیشینه‌های کتابشناختی آن برای طرح‌های پژوهشی پرداخته خواهد شد که در نهایت به طراحی کاربرد مناسب برای ورود اطلاعات در پایگاه مورد نظر منتهی می‌گردد.

فهرست‌های رایانه‌ای

قابلیت رایانه در ذخیره و بازاریابی و اشاعه و تبادل اطلاعات سبب شده که اکثر کتابخانه‌ها علاوه بر بکارگیری رایانه در فعالیتهای خود، از فهرست‌های رایانه‌ای نیز استفاده کنند. در واقع آگاهی از توانایی‌های رایانه در ذخیره و بازاریابی اطلاعات کتابشناختی از یک سو و مشکلات ناشی از حجم زیاد برگه‌دانها در نظام سنتی از سوی دیگر باعث شد فهرست‌های رایانه‌ای مورد توجه خاصی قرار گیرد.

فهرست‌های رایانه‌ای در مقایسه با فهرست‌های سنتی دارای ویژگی‌ها و قابلیت‌های برجسته‌ای می‌باشند:

- قابلیت جستجو و بازاریابی اطلاعات و بیشتر بودن نقاط بازاریابی از مزایای فهرست‌های رایانه‌ای است. کاربرد علاوه بر نویسنده، عنوان و موضوع می‌تواند از طریق عناصر دیگری مانند عنوان فرعی، زبان اثر، شکل ماده، محل و تاریخ انتشار و ... به جستجوی منبع مورد نظر خود بپردازد.
- جستجو از طریق پس هم‌ارایی و نیز کوتاه‌سازی واژگان در فهرست‌های رایانه‌ای امکانپذیر است.
- افزایش دامنه جستجو به وسیله عملگرهای بولی (AND, OR, NOT)

و عملگرهای همجوار از مزایای فهرست‌های رایانه‌ای است. جستجو از طریق کلیدواژه و زبان طبیعی توسط کاربر از دیگر قابلیت‌های فهرست رایانه‌ای است.

- فهرست‌های رایانه‌ای این قابلیت را دارند که کاربر را قادر سازند با برقراری ارتباط با سایر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به موجودی سایر مراکز در سطح ملی و بین‌المللی دسترسی یابد.

- در فهرست‌های رایانه‌ای میزان اطلاعات ارائه شده در هر رکورد می‌تواند زیاد باشد. یعنی اطلاعات ارائه شده محدود به اطلاعات فهرست برگه نظام سنتی نیست. بلکه می‌توان به غنی‌سازی پیشینه‌های کتابشناختی پرداخت و موارد دیگری مانند چکیده، فهرست مطالب، یادداشتهای مفصل و ... به آن افزود.

فهرست‌های پیوسته وب پایه

یکی از ویژگی‌های اساسی در فهرست‌های وب پایه، استفاده از معماری محیط وب (از نظر معماری مشتری / کارگزار)، استفاده از استانداردها و پروتکل‌های اینترنت و نیز استفاده از تکنیک فرامتنی^۱ است. (فتاحی، ۱۳۸۲: ۱۳)

این قابلیت‌ها امکان ارتباط میان مراکز اطلاع‌رسانی و ایجاد نظام یکپارچه کتابخانه‌ای را افزایش می‌دهد. استفاده از پیوندهای فرامتنی در رکوردهای کتابشناختی، بکارگیری محیط گرافیکی برای استفاده مؤثر و جذابیت بخشیدن به فهرست، دسترسی به اطلاعات چندرسانه‌ای (متن، صوت، تصویر) به صورت همزمان و امکانات جانبی دیگر نظیر ارسال نتایج جستجو از طریق پست الکترونیکی، جستجو به زبانهای مختلف و نمایش فرمتهای فهرست‌نویسی ماشین‌خوان (مانند مارک^۲) از قابلیت‌های فهرست‌های تحت وب است.

طرح پیشنهادی پیشینه کتابشناختی طرح‌های پژوهشی

- همانطور که گفتیم از فواید فهرست‌های رایانه‌ای، بالا بودن میزان اطلاعات ارائه شده در پیشینه‌های کتابشناختی می‌باشد. به این معنی که می‌توانیم برای توصیف منابع دیگر را به فهرست اضافه کنیم. در صورتیکه در فهرست برگه نظام سنتی اطلاعات ارائه شده محدود است.

- فهرست‌های رایانه‌ای موجود در ایران که برای مواد چاپی بکار گرفته می‌شود، عموماً شامل عناصر: عنوان / پدیدآورندگان / وضعیت نشر / مشخصات فیزیکی / فرمت / شابک / موضوعات / شماره بازیابی می‌باشند.

حال با بررسی موارد در نظر گرفته شده در سازمانهای مختلف برای پایگاه طرح‌های پژوهشی (جدول شماره ۳) و با استفاده از نظرات متخصصان کتابداری و کتابداران مرجع و با توجه به نیاز مراجعان، عناصر زیر برای پیشینه کتابشناختی طرح‌های پژوهشی پیشنهاد می‌شود:

شماره بازیابی / عنوان طرح / مجری (ان) طرح / همکار (ان) طرح / مجری (سازمان) / دستگاه تامین کننده اعتبار / محل اجرا / واحد اجرایی / تاریخ شروع طرح / تاریخ خاتمه طرح / تاریخ خاتمه گزارش طرح / نوع پژوهش (بنیادی، کاربردی، توسعه‌ای) / توصیفگر / کلید واژه / کلید واژه به لاتین / چکیده / مشخصات ظاهری / کتابنامه / وضعیت طرح (خاتمه یافته، جاری) / فهرست مندرجات (به شکل پیوند به فرم pdf)

در زیر درخصوص برخی از عناصر یادشده توضیحاتی ارائه می‌شود:

شماره بازیابی

پژوهشگر برای رده‌بندی طرح‌های پژوهشی یک طرح رده‌بندی الفبایی - عددی با توجه به تشکیلات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی پیشنهاد می‌کند. این شماره رده‌بندی پیشنهادی از سه جزء تشکیل می‌شود.

۱- جزء اول: عبارت است از کد دفتر بخشی سازمان + کد استان (حرف + عدد)

- کد دفتر: طرح‌های پژوهشی به سفارش دفتر سازمان توسط کارشناسان دفتر و یا محققان بیرون از سازمان انجام می‌شوند. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور از ۹ معاونت و ۳۱ دفتر تشکیل شده است.

تشکیلات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استانها با سازمان مرکزی متفاوت است. هر معاونت به جای «دفتر» از تعدادی «گروه» تشکیل شده است که با نام دفتر سازمان مرکزی مشابه است. به عنوان مثال: «دفتر امور مشاوران و پیمانکاران» در استانها با نام «گروه امور مشاوران و پیمانکاران» است. اما الزاماً هر دفتری که در سازمان مرکزی وجود دارد در استانها موجود نیست. تعداد معاونت‌ها و گروه‌ها در استانها محدودتر است. (جدول ۵-۲)

این کد با استفاده از نام لاتین دفتر ساخته می‌شود. به عنوان مثال به «دفتر مطالعات اقتصادی»^۳ کد «ES» داده می‌شود. (جدول ۵-۱)

علاوه بر این طرح‌ها، طرح‌هایی در کتابخانه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استانها نگهداری می‌شود که به دفتر خاصی مربوط نمی‌شود. تنها سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استانها تأمین کننده

اعتبار آنها هستند و دستگاه بهره‌بردار، سازمان دیگری است. در این صورت پژوهشگر موظف است یک تا دو نسخه از گزارش طرح پژوهشی خود را به کتابخانه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی ارسال کند. برای این طرح‌ها کد «OT» حروف اول کلمه «Others» به معنی متفرقه به کار برده می‌شود.

- کد استان: کد استان به صورت عددی در نظر گرفته می‌شود. از استان آذربایجان شرقی تا استان یزد به ترتیب، شماره ۱ تا ۳۰ داده می‌شود. سازمان مرکزی بدون شماره در نظر گرفته می‌شود.

۱- جزء دوم: شماره ثبت یا شماره توالی است که به ترتیب ورود گزارش طرح‌ها به کتابخانه به آنها داده می‌شود.

۲- جزء سوم: تاریخ تدوین گزارش طرح پژوهشی در نظر گرفته می‌شود.

مثال:

دفتر امور مشاوران و پیمانکاران

CC= Bureau for Consultants and Contractors affairs

مزیت این طرح رده بندی اینست که طرح‌های پژوهشی یک دفتر خاص کنار هم قرار می‌گیرند و از آنجا که طرح‌های پژوهشی کار شده در هر دفتر در زمینه موضوعی همان دفتر است، قاعدتاً طرح‌های هم موضوع تا حدود زیادی کنار هم قرار می‌گیرند.

توصیفگر (کنترل شده) / کلید واژه (جستجوی آزاد در متن)

طرح‌های پژوهشی چه از نظر محتوای اطلاعاتی و چه از حیث قابلیت دسترسی با سایر مواد چاپی تفاوت دارند. معمولاً کتابداران برای فهرست‌نویسی تحلیلی کتابها از سرعنوانهای موضوعی فارسی و سرعنوانهای موضوعی کنگره استفاده می‌کنند. اما برای تحلیل محتوای طرح‌های پژوهشی استفاده از سرعنوانهای موضوعی که مدخلهای آن براساس پشتوانه انتشاراتی است، کافی به نظر نمی‌رسد، چرا که طرح‌های پژوهشی معمولاً از دامنه‌های موضوعی خاص برخوردار است.

از طرفی دیگر با روی کار آمدن فهرست‌های رایانه‌ای، تکنیک تحلیل محتوا از فهرست‌نویسی صرف

به سوی نمایه سازی پیش می رود زیرا زبان نمایه سازی به زبان کاربر نزدیک تر است. نمایه سازی وجه بارز تفاوت بین نظامهای رایانه ای و نظامهای دستی است. (فرج پهلوی، ۱۳۷۹)

در نمایه سازی با دادن توصیفگرهای بیشتر و امکان ترکیب توصیفگرها در حین بازیابی توسط کاربر و نیز با در نظر گرفتن قابلیت‌های خاص اصطلاحنامه ها امکان بازیابی و دسترسی افزایش می یابد.

همچنین نمایه ساز می تواند با دادن کلیدواژه از متن، امکان جستجوی آزاد در متن را فراهم آورد. نمایه سازی قابلیت بازیابی را افزایش می دهد. نمایه به کاربر اجازه می دهد که جستجوهای خود را از حیثه معمول عنوان و نویسنده و موضوع فراتر برده و با آزادی به سایر قسمتهای رکورد مورد نظر تسری دهد. (فرج پهلوی، ۱۳۷۹)

لذا برای تحلیل محتوای طرحهای پژوهشی، روش نمایه سازی پس همارا، با استفاده از زبان کنترل شده (اصطلاحنامه) و نیز کلیدواژه (برای جستجوی آزاد در متن) بمنظور افزایش قابلیت بازیابی و جامعیت و مانعیت نتایج پیشنهاد می شود.

چکیده

چکیده طرح توسط افراد نمایه ساز و چکیده نویس در مرکز تهیه می شود. چکیده بهتر است دارای ساختار باشد. یعنی عناصر مختلف چکیده مجزا از هم و به صورت ساخت یافته براساس قاعده مشخصی در کنار یکدیگر قرار گیرند. اجزای تشکیل دهنده آن می تواند شامل اهداف، سئوالات، ضرورت انجام و نتایج طرح باشد.

طرح پیشنهادی پایگاه

در زیر طرحی ارائه شده است که اشاره می کنیم:

بانک اطلاعات طرحهای پژوهشی شامل یک پایگاه می شود که در بردارنده رکوردهای کتابشناختی کلیه طرحهای پژوهشی خاتمه یافته و جاری است که سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و استانها مجری و یا تأمین کننده اعتبار آنها می باشند.

عناصر مهم اطلاعات کتابشناختی برای هر رکورد عبارت است از: شماره بازیابی / عنوان طرح / مجری طرح / همکار طرح / مجری (سازمان) / دستگاه تأمین کننده اعتبار / محل اجرا / واحد اجرایی / تاریخ شروع و خاتمه طرح / تاریخ خاتمه گزارش طرح / نوع پژوهش / توصیفگر / کلید واژه / چکیده / مشخصات ظاهری / کتابنامه / وضعیت

طرح / فهرست مندرجات

برای هر کدام از این عناصر، فیلدی تعریف می شود. از بهم پیوستن این فیلدها، فایل تشکیل می شود. اطلاعات موجود در این پایگاه از طریق هر کدام از فیلدهای تعریف شده قابل بازیابی است.

انتخاب نرم افزار

با توجه به اینکه همه کتابخانه های سازمان مدیریت و برنامه ریزی استانها از نرم افزار سیمرغ برای رایانه ای کردن کتابخانه استفاده کرده اند، و با نظر به اینکه نرم افزار سیمرغ قابلیت های خوب و قابل قبولی برای فهرستهای رایانه ای و کنترل کتابشناختی دارد، استفاده از این نرم افزار برای ایجاد پایگاه طرحهای پژوهشی پیشنهاد می شود، تا امکان جستجوی همزمان طرحهای پژوهشی همراه با منابع دیگر کتابخانه فراهم آید.

نرم افزار مدیریت پایگاههای اطلاعاتی «سیمرغ»

سیمرغ یک نرم افزار مدیریت پایگاههای اطلاعاتی متنی است. این نرم افزار با معماری چند لایه^۱ قابلیت انطباق و اجرا تحت سیستم عاملهای شبکه ناول^۲ و ویندوز را داشته و با پشتیبانی پروتکل اچ. تی. پی^۳ توانایی نصب و اجرا در محیطهای اینترنتی / اینترانتی را داراست. لذا مراکز میزبان سیمرغ، قادر خواهند بود علاوه بر امکان انجام کارهای جاری کتابخانه از راه دور، با قراردادن پایگاههای اطلاعاتی خود در سایت مرکز یا سازمان مربوطه، منابع اطلاعاتی را در شبکه جهانی اینترنت معرفی کنند و بیه اطلاع رسانی در عرصه جهانی بپردازند. علاوه بر این طراحی مدرن سیمرغ با بهره گیری از تکنولوژی ایکس. ام. ال^۴ این امکان را به کاربر می دهد که برخلاف نرم افزارهای نسلی قدیم که تنها یک مرکز را در اختیار کاربر قرار می داد، همزمان در چند مرکز یا تمامی مراکز دارای سیمرغ به جستجوی منابع اطلاعاتی بپردازد. به عبارت دیگر با استفاده از سیمرغ رویای بهم پیوستن کتابخانه ها بتدریج به حقیقت می پیوندد و مفهومی بنام شبکه کتابخانه ها به واقعیت نزدیک می شود.

شایان ذکر است که امکانات جدید این نرم افزار، قابلیت مدیریت اطلاعات چند رسانه ای (متن، صدا، تصویر، فیلم) را ایجاد کرده و دامنه اطلاعات را از اطلاعات کتابشناختی گسترش داده است. لذا در حال حاضر کتابخانه ها می توانند با استفاده از بانکهای طراحی شده در سیمرغ، امکان دسترسی به متن کامل مقالات و اسناد را به پژوهشگران و جستجوکنندگان بدهند. این امکان گامی است

در جهت تشکیل کتابخانه های دیجیتال که البته سیمرغ هنوز در آغاز این راه قرار دارد.

رابط کاربر^۵ سیمرغ در محیط ویندوز، بدون وابستگی به نسخه خاصی از این سیستم عامل و بدون نیاز به نصب فونت خاصی، به دو زبان فارسی، انگلیسی قابل اجراست که در هر مرحله از عملیات، کاربر می تواند به صورت بلادرنگ^۶ زبان محیط کار در نرم افزار را به دلخواه خود تغییر دهد. سیمرغ با پشتیبانی مدل دوبلین^۷ برای جستجو و نمایش ساده اطلاعات و نیز پشتیبانی پروتکل Z39.50 برای جستجو و بازیابی اطلاعات گامهای اساسی را برای ارتباط و مبادله اطلاعات با مراکز معتبر اطلاع رسانی جهانی (مانند کتابخانه کنگره آمریکا، کتابخانه ملی پزشکی آمریکا و ...) برداشته و کاربران سیمرغ می توانند در محیط خود و به شکل مستقیم در این مراکز جهانی به جستجو و بازیابی اطلاعات بپردازند.

ویژگی های عمومی:

- ۱- جامعیت نرم افزار و فراگیری آن در کلیه عملیات
- ۲- ماهیت دو زبانه بودن
- ۳- سرعت عمل بسیار بالا
- ۴- دارا بودن محیط رابط ساده، آسان و کاربر پسند
- ۵- در نظر گرفتن نکات خاص در مورد اطلاعات فارسی
- ۶- در نظر گرفتن نکات خاص در مورد اطلاعات عددی
- ۷- استفاده بهینه از حافظه جانبی (فضای دیسک سخت)
- ۸- امکان تعریف و ایجاد پایگاه های اطلاعاتی جدید و تغییر آنها
- ۹- قابلیت استفاده در سرویس گیرنده ویندوز و وب
- ۱۰- امکان تهیه نسخه پشتیبان
- ۱۱- امکان تهیه انواع گزارشها از قسمتهای مختلف
- ۱۲- دارا بودن گزینه راهنما برای قسمتهای مختلف نرم افزار
- ۱۳- قابلیت کار به صورت چند کاربری و شبکه ای
- ۱۴- امکان آموزش از سوی شرکت نوسا
- ۱۵- امکانات چند رسانه ای^۸ (نمایش تصویر، فیلم، صدا)

ویژگی ها و امکانات ورود و ذخیره اطلاعات:

- ۱- امکان طراحی انواع پایگاه و کاربرگه ورود اطلاعات برای انواع مواد اطلاعاتی

۲- امکان فراخوانی رکوردهای پایگاه‌های مرجع مختلف نظیر کتابهای لاتین کنگره آمریکا، کتابشناسی ملی ایران ...
 ۳- امکان فراخوانی و انتقال رکوردها از ساختارهای متنوع مانند Text, DBF, ISO۲۷۰۹, Tagged Format .
 ۴- امکان ایجاد فایل صادره

۵- ارائه اطلاعات توسط واسط کاربر چند زبانه
 ۶- قابلیت پیوند با پایگاه‌های پدر و پایگاه‌های ارجاعی برای مستندسازی (فهرست مستند اسامی مشاهیر، فهرست سرعنوانهای موضوعی، بانک واژگان و ...)
 ۷- امکان استفاده از کاربران نامحدود بمنظور ورود اطلاعات
 ۸- کنترل صحت رکوردهای فایل تدوین، قبل از اعمال آن به فایل اصلی
 ۹- توانایی ذخیره ۶۲۰۰۰ حرف برای هر رکورد بدون از دست دادن امکان جستجوی آنها

ویژگیها و امکانات درونداد جستجو و بازیابی:

- ۱- استفاده از محیط عملیاتی یکسان و مشابه در حین استفاده از امکانات مختلف بازیابی
- ۲- امکانات جستجوی ساده و پیشرفته
- ۳- امکانات جستجوی قوی با استفاده از محاوره‌های متنوع و عملگرهای متعدد شامل: "و"، "یا"، "بجز"، "نزدیک"، "مجاور"، "همتکرار"، ...
- ۴- امکان جستجوی دقیق یک عبارت
- ۵- امکان استفاده از محاوره‌های متعدد هنگام جستجو
- ۶- ملاحظه واژه‌نامه مداخل جستجو و امکان جستجوی هر واژه
- ۷- امکان جستجوی یکسان و همزمان در اسناد و منابع مختلف با پشتیبانی مدل دوبلین کور
- ۸- پشتیبانی پروتکل Z۳۹,۵۰ برای جستجو و بازیابی اطلاعات
- ۹- امکان جستجوی همزمان در مراکز اطلاع‌رسانی مختلف با بهره‌گیری از تکنولوژی ایکس. ام. ال.

ویژگیها و امکانات برونداد جستجو و نمایش اطلاعات:

- ۱- قابلیت محدود سازی نتایج جستجو براساس نوع مدرک، محل نگهداری مدرک، سال نشر، زبان اثر، فاصله انتشار
- ۲- قابلیت مرتب کردن نتایج براساس عنوان، تاریخ نشر، پدیدآور، نوع مدرک

۳- امکان نمایش نتایج جستجو به فرم خلاصه، کامل، (برچسب دار)، فهرست برگه
 ۴- نمایش نتیجه جستجو به صورت فرامتی.

شبکه سیمرغ

یکی از خواص نرم افزار سیمرغ، امکان جستجوی همزمان در مراکز اطلاع‌رسانی است. مراکز میزبان سیمرغ در اینترنت تشکیل شبکه‌ای بنام شبکه سیمرغ را می‌دهند که هر کدام از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی یک گره^۱ از این شبکه‌اند. مراکز اطلاع‌رسانی عضو شبکه سیمرغ این امکان را دارند که اطلاعات و پیامها را بین خود رد و بدل کنند. لذا هر کاربر سیمرغ که به یکی از این مراکز متصل شود در واقع وارد شبکه اطلاع‌رسانی سیمرغ خواهد شد و تمام مراکز در دسترس او خواهند بود. شبکه سیمرغ کاملاً پیوسته^۲ بوده و لذا منابع و پایگاه‌های عرضه شده در این شبکه نیز روزآمد هستند. به عبارت دیگر آخرین وضعیت منابع و اطلاعات مراکز در دسترس کاربران خواهد بود.

پشتیبانی استاندارد دوبلین (Dublin Core)

در مراکز اطلاع‌رسانی منابع و اسناد و مدارک متنوعی وجود دارد که اگر بخواهیم مانند گذشته، برای هر کدام از این اسناد مداخل جستجوی بخصوصی طراحی کنیم، آنگاه جستجو و بازیابی تمام مدارک با دشواری انجام خواهد شد. برای مثال در پایگاه کتابهای فارسی فیلدی به نام "موضوع" وجود دارد. در پایگاه "مقاله های فارسی" این فیلد موجود نیست و به جای آن فیلد "توصیفگر" قرار دارد. یا فرض کنید پایگاه "پایان نامه‌های فارسی" فیلدهای خاصی مانند "استاد راهنما"، "استاد مشاور" و "رشته تحصیلی" دارد که این فیلدها به همین نام در هیچ پایگاه دیگری وجود ندارد. حال اگر کاربری بخواهد در منابع مختلف مطلبی جستجو کند با تعداد متعدد و متنوعی از پایگاه‌ها و مداخل اختصاصی برای جستجو روبرو شده و این کار برای او دشوار خواهد بود. به همین دلیل نیاز به وجود یک سری مداخل فراگیر و مشترک میان تمام منابع حس می‌شد که برای این کار مدل دوبلین انتخاب شد که توسط متخصصین و سازمانهای معتبر و جهانی کتابداری و اطلاع‌رسانی طراحی و عرضه شده است. (محمدی فرد، ۱۳۸۴)

نارسای‌های نرم افزار سیمرغ:

شرکت نوسا با تهیه نسخه‌های جدید سیمرغ (که جدیدترین نسخه آن نسخه ۵ است) بسیاری

از محدودیتها و مشکلات نرم‌افزار خود را با مشورت کتابداران و اعمال نظر و درخواستهای آنان برطرف می‌کند و بدین ترتیب به‌سوی بهتر شدن پیش می‌رود. اما طبیعتاً هنوز مشکلاتی دارد. این مسائل و مشکلات توسط پژوهشگر بررسی شده و به برخی از آنان در زیر اشاره می‌شود:

- در قسمت محدودیت‌های جستجو، در تعیین نوع مدرک، انواعی از مدارک (مثلاً: دیداری-شنیداری، گزارشات فنی، بریده جراید...) بصورت پیش فرض توسط شرکت نوسا در نظر گرفته شده که ممکن است فقط تعدادی از آنها در کتابخانه میزبان موجود باشد. این مساله مراجعه کننده را گمراه می‌کند و ممکن است این ذهنیت بوجود آید که تمام انواع این مدرک در کتابخانه موجود است. در نتیجه ممکن است در نوع خاصی از مدرک جستجو کرده و نتیجه‌ای دریافت نکند.

- امکان جستجوی مجدد در نتایج جستجو وجود ندارد.
 - امکان جستجوی عبارتی وجود ندارد.
 - امکان ارسال نتایج از طریق پست الکترونیکی وجود ندارد.
 - امکان مرتب کردن نتایج جستجو براساس شماره رده وجود ندارد.

- هنگام جستجو فاصله‌ها را در نظر می‌گیرد به‌عنوان مثال هنگامی که کلمه "واژه‌نامه" را جستجو می‌کنیم ۷۰۲ رکورد و هنگامی که کلمه "واژه نامه" را جستجو می‌کنیم ۷۳۲ رکورد بازیابی می‌کند.

- در جستجو از طریق شبکه اینترنت، فرم فهرستبرگه را نمایش نمی‌دهد.
 - امکان تغییر نوع قلم، اندازه، رنگ و سایر مشخصات ظاهری توسط کاربر وجود ندارد.
 - صفحات آن در نسخه جدید چندان کاربرپسند نیست، کمی پیچیدگی داشته و باعث گمراهی کاربر می‌شود.

سخت افزار مورد نیاز

ایجاد پایگاه اطلاعاتی کتابشناختی با استفاده از نرم افزار سیمرغ نیازمند یکی از انواع پیکره بندی سخت افزار بشرح زیر می‌باشد.

سیستم اصلی:

IBM- PC- AT- یا کامپیوترهای ۱۰۰٪ سازگار با آن (ترجیحاً دارای پردازنده ۳۸۶ یا قوی‌تر)

یا IBM- PS/۲ یا کامپیوترهای ۱۰۰٪ سازگار با آن (ترجیحاً دارای پردازنده ۳۸۶ یا قوی‌تر)

حافظه اصلی و جانبی:

- حداقل ۶۴۰ کیلوبایت حافظه اصلی در کامپیوتر مورد نیاز است.

- حداقل یک مگابایت حافظه XMS در کامپیوتر مورد نیاز است.

- توصیه می شود برای استفاده بهینه از نرم افزار، کامپیوتری با حداقل ۲M حافظه انتخاب شود. در ضمن ضروری است که افزایش مقدار حافظه کامپیوتر در آینده امکانپذیر باشد تا در استفاده از نسخه های بعدی نرم افزار مشکل ایجاد نشود.

- کامپیوتر باید حداقل دارای یک فلاپی درایو باشد (نوع و ظرفیت آن مهم نیست).

- یک دیسک سخت با حداقل ۵ مگابایت فضای خالی بر روی کامپیوتر نصب شده باشد.

- سیستم تصویری کامپیوتر باید رنگی بوده و حداقل امکانات کارت تصویر EGA را داشته باشد.

- سیستم تصویری ایده آل برای این منظور VGA است.

طراحی کاربرگه ورود اطلاعات طرح های پژوهشی با در نظر گرفتن امکانات نرم افزار سیمرغ (شکل ۱)

نوع سرشناسه	پدیدآور/تالکان	عنوان
شماره بازیابی		
پدیدآورندگان/نقش:		
تالکان		
عنوان اصلی:		
عنوان فرعی:		
شرح پدیدآور		
تاریخ خانمه گزارش طرح		
محل اجرا:		
سازمان مجری و واحد اجرا:		
سال شروع و خانمه طرح:		
نوع طرح:	بنیادی ☐ توسعه ای ☐ کاربردی ☐	
دستگاه تامین کننده اعتبار:		
مشخصات ظاهری:		
تعداد صفحه ☐ تصویر ☐ جدول ☐ نمودار ☐ پرسشنامه ☐ مواد الکترونیکی ☐		
سایر ضمایم:		
سری:	شماره:	
کتابنامه:		
توصیفگر:		
کلیدواژه:		
Keywords:		
چکیده:		
نوع شناسه افزود:		
مجری طرح ☐ همکاران طرح ☐ مسئول طرح ☐ سازمان مجری ☐ واحد اجرا ☐		
دستگاه تامین کننده اعتبار ☐ عنوان طرح ☐		
مجری طرح:		
همکار طرح:		
مسئول طرح:		
سازمان مجری:		
واحد اجرا:		
دستگاه تامین کننده اعتبار:		
عنوان طرح:		
وضعیت طرح:	خانه پافه ☐ جاری ☐	
محل نگهداری:		
نسخه:	جلد ☐ شماره ثبت ☐	

نیروی انسانی

تحقق بانک اطلاعات طرح های پژوهشی در گرو تامین نیروی انسانی ماهر به تعداد مورد نیاز در مرکز و سطح استانها است. نیروی انسانی لازم برای تشکیل پایگاه شامل دو گروه متخصصین کتابداری و داده پردازی می شود.

- وظیفه کتابداران متخصص، برنامه ریزی طرح از جهت خدمات فنی، اطلاع رسانی، تعیین و تشخیص نیازها و در میان گذاشتن آنها با مدیریت مرکز است.

انجام نمایه سازی و چکیده نویسی و در کل خدمات سازماندهی طرح های پژوهشی به صورت غیرمتمرکز و توسط کتابداران استانها و سازمان مرکزی انجام می شود.

- امور مربوط به رایانه از جمله مسائل سخت افزاری و نرم افزاری و مدیریت سیستم و راهبری آن بعهده گروه داده پردازی است. این گروه می تواند متشکل از یک متخصص کامپیوتر از دفتر انفورماتیک (سازمان مدیریت و برنامه ریزی)، یک متخصص از شرکت نرم افزار مربوط و یک کارشناس از بخش خدمات فنی مرکز باشد. تعداد افراد هر گروه با توجه به نیازهای پایگاه تعیین خواهد شد که به عهده کمیته اجرایی پایگاه اطلاعاتی است.

نتیجه گیری:

با پی بردن به اهمیت طرح های پژوهشی از سوی سازمانهای مادر و اختصاص بودجه خاص به آنها و نیز حجم روز افزون اطلاعات و گسترش دامنه تحقیقات، لازم است تمهیداتی علمی و عملی برای دریافت، ذخیره و بازیابی و اشاعه اطلاعات طرح های پژوهشی از سوی کتابخانه های تخصصی صورت گیرد. از سوی دیگر رشد و توسعه فناوری رایانه و پایگاه های اطلاعاتی و شبکه ها، به مهار پراکندگی منابع اطلاعاتی و دسترسی سریع و دقیق و آسان محققان به اطلاعات کمک بزرگی کرده است و اتصال نظام های اطلاعاتی را در سطح محلی، ملی، منطقه ای و بین المللی آسانتر کرده است. بررسی شش پایگاه اطلاعاتی طرح های پژوهشی منتخب نشان می دهد مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی که از نرم افزار سیمرغ استفاده می کند از لحاظ درونداد و برونداد جستجو در وضعیت مطلوبتری نسبت به پنج پایگاه دیگر به سر می برد.

از آنجا که یکی از مهمترین بخش های

یک پایگاه اطلاعاتی، بخش کنترل کتابشناختی است، در این مقاله به غنی سازی پیشینه کتابشناختی طرح های پژوهشی و سپس طراحی کاربرگه مناسب پرداخته شد. در ضمن یک طرح رده بندی برای سازماندهی طرحها پیشنهاد شده است که بر اساس نام دفاتر سازمان مدیریت و برنامه ریزی است.

با نظر به اینکه نرم افزار سیمرغ قابلیت های خوب و قابل قبولی برای فهرستهای رایانه ای و کنترل کتابشناختی دارد، استفاده از این نرم افزار برای ایجاد پایگاه طرح های پژوهشی پیشنهاد می شود.

پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی

- طرح پیشنهادی ایجاد شبکه اطلاع رسانی بین کتابخانه های سازمان مدیریت و برنامه ریزی - تحلیل استنادی طرح های پژوهشی انجام شده در سازمان مدیریت و برنامه ریزی - تهیه چکیده نامه طرح های پژوهشی سازمان مدیریت و برنامه ریزی.

پیوست شماره ۱:

چک لیست برای مطالعه موردی

نام سازمان

نام پایگاه اطلاعاتی

الف- سئوالات مربوط به سازماندهی

- ۱- آیا در سازماندهی منابع پایگاه از زبان کنترل شده یا اصطلاحنامه استفاده شده است؟

بلی	خیر	تاحدودی
-----	-----	---------
- ۲- آیا در سازماندهی منابع از کلید واژه برای جستجوی آزاد در متن استفاده شده است؟

بلی	خیر	تاحدودی
-----	-----	---------
- ۳- آیا اطلاعات ارائه شده مستند است؟ (نام نویسنده، تالکان، اسامی، ...)
- ۴- آیا نکات دستوری و املائی پایگاه از صحت برخوردار است؟

بلی	خیر	تاحدودی
-----	-----	---------
- ۵- آیا دسترسی به چکیده طرحها امکانپذیر است؟

بلی	خیر	تاحدودی
-----	-----	---------
- ۶- آیا دسترسی به متن کامل (به صورت الکترونیکی) امکانپذیر است؟

بلی	خیر	تاحدودی
-----	-----	---------
- ۷- دوره روزآمدسازی منابع چقدر است؟

ب- سئوالات مربوط به درونداد جستجو

- ۱- آیا امکان جستجو در پایگاه وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۲- آیا امکان جستجو با کلید واژه، عنوان، موضوع، ... وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۳- آیا گزینه جستجوی پیشرفته وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۴- آیا امکان استفاده از عملگرهای بولی وجود دارد؟ علامت بزنید.
 NOT OR AND
 هیچکدام
- ۵- آیا امکان استفاده از محدودگرهای مناسب نظیر سال نشر، نوع مدرک، زمان، ... وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۶- آیا یک ساختار یکدست و منطقی برای جستجو وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۷- آیا اصطلاحنامه ای برای راهنمایی کاربر پیش بینی شده است؟
 بلی خیر
- ج- سنوالات مربوط به برونداد و نمایش اطلاعات**
- ۱- آیا نتایج جستجو ارتباط زیادی با موضوع مورد نظر دارد؟
 بلی خیر
- ۲- آیا بازایی اطلاعات از جامعیت و مانعیت برخوردار است؟
 بلی خیر
- ۳- آیا استفاده از شیوه های مختلف نمایش اطلاعات امکانپذیر است؟
 بلی خیر
- ۴- آیا قابلیت مرور رکورد به رکورد نتایج بازایی شده وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۵- آیا امکان مرتب کردن برونداها (براساس تاریخ انتشار، نویسنده، ... وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۶- آیا توانایی چاپ از نتایج و چکیده وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۷- آیا امکان ذخیره سازی نتایج وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۸- آیا امکان ارسال نتایج از طریق پست الکترونیک میسر است؟
 بلی خیر

د- دسترس پذیری

- ۱- آیا امکان دسترسی به پایگاه از طریق شبکه داخلی وجود دارد؟
 بلی خیر
- ۲- آیا امکان دسترسی به پایگاه از طریق شبکه اینترنت وجود دارد؟
 بلی خیر

ه- طراحی کاربرگه

- در مورد اطلاعات مربوط به رکورد، کدام فیلدها در نظر گرفته شده است؟ نام ببرید:

پیوست شماره ۲ همکار گرامی:

با احترام؛ کاربرگه حاضر جهت تعریف پایگاه طرحهای پژوهشی و نیز برای نگارش بخشی از پایان نامه اینجانب در دوره کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع رسانی طراحی شده است. لطفاً عناصری که با آن موافق هستید با علامت مشخص نموده و چنانچه عناصر دیگری مورد نظر شماست، اضافه بفرمایید. پیشاپیش از همکاری، صمیمیت و دقت نظر شما سپاسگزارم.

- عنوان طرح
- مجری طرح
- همکاران طرح
- رشته تخصصی
- دستگاه بهره بردار
- دستگاه تأمین کننده اعتبار
- تاریخ شروع کار
- نوع پژوهش:
 - توسعه ای
 - بنیادی
 - کاربردی
 - مقاله
 - سایر

توصیفگرها:

چکیده

محل نگهداری

- برای ذخیره و بازایی طرحها چه شیوه سازماندهی را پیشنهاد می کنید؟ (نمایه سازی، فهرست نویسی تحلیلی)

- چه شیوه رده بندی را برای طرحهای پژوهشی پیشنهاد می کنید؟

فهرست منابع

- جعفر نژاد، آتش. آشنایی با بانکهای اطلاعاتی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۷۹، چاپ سوم ۱۳۸۳.
- روحانی رانکوهی، محمد تقی. مفاهیم بنیادی پایگاه داده ها. ویرایش ۲. تهران: جلوه، ۱۳۸۳.
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و پیشینه تاریخی تشکیلات آن. تهران: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، معاونت امور پشتیبانی، دفتر طرح و برنامه، ۱۳۸۲.
- صادقی، ایرج. طراحی پایگاه داده ها: ویژه دانشجویان دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی کشور ... تهران: ناقوس، ۱۳۷۹.
- فتاحی، رحمت الله؛ رداد، ایرج. نظامهای رایانه ای یکپارچه کتابخانه: قابلیتها، ویژگیها و معیارهای ارزیابی ... تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۲.
- فرج پهلوی، عبدالحسین؛ زرگر، احمد. "تقابل فرهنگ سنتی فهرست نویسی با خدمات مبتنی بر نظامهای خودکار کتابخانه ای"، در همایش کاربرد توسعه فهرستهای رایانه ای در کتابخانه های ایران (۲۷ و ۲۸ آبان ۱۳۷۸)، مجموعه مقالات ارائه شده. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۹.
- کاوسی فر، علیرضا. "سلسله مقالات بانکهای اطلاعاتی"، ۱۳۸۴. [آن لاین]
- محمدی فرد، داود. آشنایی با نرم افزارهای کتابخانه ای. تهران: چاپار؛ لبخوان، ۱۳۸۴.
- هدایت فر، امیرمهدی. اصول، طراحی و اجرای پایگاه داده ها. تهران: موسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران، ۱۳۸۰.